

TUNNIKAVA NÄITUSELE “HUNI KUIN”

Autor: Maarja Lainevoog

KOOLIASTE	III kooliaste
LÕIMING	Geograafia, ühiskonnaõpetus, inglise keel, eesti keel
TUNNI KESTUS	90 min (45 + 45 min)
TUNNI EESMÄRK	<ul style="list-style-type: none">• Õpilased mõistavad paremini maailma rahvaste eripärasid ja oskavad ära tunda kultuurile olulisi elemente (kunst, käsitöö, kirjandus jne) ning väärtustavad kultuurilist mitmekesisust.• Õpilased analüüsivad inimõiguste rikkumisi, nende põhjuseid ja tagajärgi ning on teiste suhtes empaatilised.• Õpilased saavad aru, et inimõigused ja kliimamuutused on omavahel seotud, ning oskavad välja pakkuda viise, kuidas parandada inimõiguste ja keskkonnakaitset.

TUNNIKAVA ÕPETAJALE

I TUND (45 MIN)

EELHÄÄLESTUS 7 min

Tunni alustuseks näitab õpetaja 2-minutilist videot Huni Kuinide külast Brasiilias (<https://www.amazoniafundalliance.org/media/MAPU-AmazoniaFundAllianceProgram.mov>) ja kui video on vaadatud, siis palub õpilastel muljete põhjal küsimustele vastata ja oma arvamust põhjendada:

- Kus nad elavad?
- Millega nad tegelevad, et ära elada?
- Millised on nende traditsioonid?
- Millised on nende inimeste röömud?
- Millised on nende inimeste mured?

Kui klassis on küsimuste üle arutletud, võib õpetaja seletada, et Huni Kuini rahvas elab Amazonase jõe harude ääres Brasiilias ja tegu on põlisrahvaga, kes on ülejäänud ühiskonnaga kontakti loonud (vs. kontaktteerumata või isoleeritud rahvad e ingl k uncontacted peoples). Tegu on rahvaga, kes on välismaailmaga kokku puutunud alates 19. sajandist ja kes kõnelevad lisaks oma keelele ka Brasiilia riigikeelt ehk portugali keelt.

Seejärel jagab õpetaja õpilased paaridesse ja annab neile juhised, et leida näituse tekstide ja piltide abil infot ning teha märkmeid järgnevatel teemadel.

1. Huni Kuini rahva kohtlemine Brasiilias: milline on nende eluolu olnud minevikus ja tänapäeval? Mis probleeme on Huni Kuini hõimul kummitööstuse arengu tõttu minevikus ja tänapäeval olnud? Milliste inimõiguste austamisega on probleeme olnud?
2. Millised on Huni Kuini hõimu traditsioonid ja väärtushinnangud? Millised väärtushinnangud on meie ühiskondades sarnased? Millised väärtused on iseloomulikud just Huni Kuinidele?

**NÄITUSE
KÜLASTAMINE
15–20 min**

Õpilased külastavad koos paarilistega näitust ja teevad etteantud teemadel koos märkmeid.

**PÄRAST NÄITUSE
KÜLASTAMIST
15–20 min**

Õpetaja palub klassil nimetada probleeme ja nendega seotud inimõiguseid, mis on Huni Kuini rahval minevikus olnud. Visualiseerimiseks võib probleemi ja vastava inimõiguse tahvlile kirja panna.

Kui õpilastele ei meenu inimõiguseid, võib õpetaja õpilastele jagada ka inimõiguste ülddeklaratsiooni meelespea ([lisa 1](#)), et nad saaksid enda leitud probleemi juurde lisada ka inimõiguse, mida on rikutud.

Seejärel palub õpetaja klassil võtta kokku ka tänapäevase olukorra (probleem ja sellele vastav inimõigus). Visualiseerimiseks on hea mõte taas probleemid ja inimõigused tahvlile kirjutada.

Õpetaja palub klassil mõtiskleda, mille poolt on Huni Kuini rahval eluolu parem/halvem kui varem (nt 20. saj keskpaik).

Ühise aruteluga kaardistatakse, milliste inimõiguste osas on olukord paremaks muutunud ja milliste inimõiguste tagamiseks on vaja veel tööd teha.

**VAHEKOKKUVÕTE/
KOKKUVÕTE
3–5 min**

Vahekokkuvõttena teeb õpetaja ajurünnaku teemal "Huni Kuin" ehk kuidas õpilased hõimu nüüd näevad. Mis märksõnad, tegevused, uskumused seoses vaadeldud rahvaga meelde jäid?

II TUND (45 MIN)

EELHÄÄLESTUS
5 min

Õpetaja alustab eelmise tunni meenutamist arvamusoonega. Õpilaste ülesanne on end arvamusoonele positioneerida skaalal 0 – "Ei nõustu üldse" kuni 100 – "Nõustun täielikult". Kui klass on end vastavasse ritta võtnud, laseb õpetaja mõnel õpilasel (nt 0 lähedalt, keskelt ja 100 lähedalt) oma arvamust põhjendada.

Väited:

- Huvitav on õppida erinevate kultuuride kohta.
- Kultuuriline mitmekesisus on väärtuslik.
- Inimõiguste kaitse on hea ka keskkonnale.
- Inimõiguste kaitseks saab iga inimene midagi ära teha.
- Huni Kuin hõimu inimõigused on hästi kaitstud.

RÜHMATÖÖ
25 min

SELGITUS
3 min

Õpetaja selgitab rühmatöö ülesannet töötada Huni Kuini küla pealiku Mapu kodulehega Huwā Karu Yuxibu Center (huwakaru.org), et leida informatsiooni hõimu ja nende tulevikuplaanide ning soovide kohta.

Ülesandepüstitus: "Kujutage ette, et te olete Huni Kuinide pealik ja peate oma kultuuri ning keskkonna säilitamiseks koostama kogukonna plaani tulevikuks – näiteks järgmiseks 10 aastaks. Mõelge korra, millised mõtted ja tunded teie sees tekivad. Kuidas saaksite luua võimalikult hea plaani? Proovige võtta arvesse oma kogukonna vajadusi ja unistusi, aga samal ajal mõelda ka keskkonnale ja Brasiilia riigi huvidele."

Kogukonna plaan tulevikuks seab eesmärgid, mida soovitakse ära teha (nt ehitada, organiseerida jne) ja kellega on selleks vaja koostööd teha (nt kohalik kogukond, valitsus, MTÜ-d, rahvusvahelised organisatsioonid). Väga oluline on tagada, et plaanid ja ettepanekud peegeldaksid hõimu liikmete huve. Tehtavat tuleb ka analüüsida kolmest aspektist: kuidas mõjutab tehti

1. Huni Kuin rahvast;
2. Brasiilia riiki;
3. keskkonda.

Näited küsimustest, et rühmatööd toetada:

- Kuidas mõjutab ehitatav rahvameditsiini kool või 2 ha liigirikka metsa kaitsmine Huni Kuinide eluviise ja olmetingimusi?
- Kas Brasiilia riik saab arengukava tulemusena nt majanduslikku kasu või riigi maine paraneb?
- Milliseid mõjusid keskkonnale võib nt kooli ehitustegevus või metsa istutamine kaasa tuua?
- Kas arendustöö jooksul tagatakse, et hõim saaks säilitada oma kultuuri ja traditsioonid? Kuidas?
- Mida pealiku kogukond sellest plaanist arvab? Kuidas nad ennast võivad tunda?

Oma plaan ja analüüs tuleb korrektselt vormistada kas paberile või slaididele, et hiljem klassile tutvustada.

**RÜHMADEKS
JAGAMINE
2 min**

Õpetaja jagab õpilased 3- kuni 5-liikmelistesse rühmadesse enda valitud meetodil. Õpilased võivad reastuda sünnipäevakuu järgi ja lugeda neljaks või tõmmata loosiga oma grupi nime, milleks võib näiteks olla sõna [cashinahua keeles](#).

**TÖÖ RÜHMADES
20 min**

Õpetaja jagab vajadusel laiali tahvelarvutid/sülearvutid, aga õpilased võivad kodulehte uurida ka telefonis.

Vajadusel jagab õpetaja ka suuremaid pabereid, kui tulevikuplaan tehakse paberile.

Õpilased uurivad lehte [huwakaru.org](#) ja kaardistavad Huni Kuini hõimu soovid/eesmärgid ning asuvad hõimule plaani välja mõtlema. Kirja pandud plaanide osas arvestatakse, kellega on vaja koostööd teha ja milline on plaanide elluviimisel mõju Huni Kuinidele, Brasiilia riigile ja keskkonnale.

Mõtted vormistatakse korrektselt plakatiks/esitluseks.

**RÜHMATÖÖDE
KOKKUVÕTTED
10 min**

Iga rühm tutvustab enda plaani teie kogukonnale ja selgitab, kellega oleks vaja koostööd teha ning millised oleksid tehtava töö tagajärjed. Kui kõik plaanid on ära kuulatud, siis arutletakse ühiselt, milline neist oli kõige realistlikum ja milline võttis kõige enam arvesse Huni Kuini pealiku Mapu visiooni kodulehelt.

**KOKKUVÕTE
5 min**

3-2-1 meetod: õpetaja palub igal õpilasel kirja panna 3 uut asja, mida sai (paaris)tunnis teada; 2 asja, mida juba teadis; ja 1 küsimuse käsitletud teemade kohta. Õpetaja palub mõningatel õpilastel oma ideid jagada.

LISA 1. ÜRO INIMÕIGUSTE ÜLDDEKLAARATSIOON (1948)

Allikas: <https://www.ohchr.org/en/human-rights/universal-declaration/translations/estonian-eesti>

- ARTIKKEL 1** Kõik inimesed sünnivad vabadena ja võrdsetena oma väärikuselt ja õigustelt. Neile on antud mõistus ja südametunnistus ja nende suhtumist üksteisesse peab kandma vendluse vaim.
- ARTIKKEL 2** Igal inimesel peavad olema kõik käesoleva deklaratsiooniga välja kuulutatud õigused ja vabadused, olenemata rassist, nahavärvusest, soost, usulisest, poliitilisest või muudest veendumustest, rahvuslikust või sotsiaalsest päritolust, varanduslikust, seisuslikust või muust seisundist. Lisaks sellele ei tohi inimeste vahel vahet teha riigi või territooriumi poliitilise, õigusliku või rahvusvahelise seisundi põhjal, olenemata sellest, kas territoorium, mille kodanik ollakse, on sõltumatu, hooldusalune või mõnel muul viisil oma suveräänsuses piiratud.
- ARTIKKEL 3** Igal inimesel on õigus elule, vabadusele ja isikupuutumatussele.
- ARTIKKEL 4** Kedagi ei või pidada orjuses või õigusteta seisundis; orjus ja orjakaubandus ükskõik millisel kujul on keelatud.
- ARTIKKEL 5** Kellegi suhtes ei tohi rakendada piinamisi või julma, ebainimlikku, tema väärikust alandavat kohtlemist või karistust.
- ARTIKKEL 6** Igal inimesel, ükskõik kus ta ka ei viibiks, on õigus oma õigussubjektsuse tunnustamisele.
- ARTIKKEL 7** Kõik inimesed on seaduse ees võrdsed ja neil on ilma igasuguse vahe-tegemiseta õigus seaduse võrdsele kaitsele. Kõigil inimestel on õigus olla võrdselt kaitstud ükskõik missuguse diskrimineerimise eest, mis on vastuolus käesoleva deklaratsiooniga, ja sellisele diskrimineerimisele kihutamise eest.
- ARTIKKEL 8** Igal inimesel on temale konstitutsiooniga või seadusega tagatud põhi-õiguste rikkumise korral õigus efektiivsele õiguste ennistamisele kompetentsete rahvuskohtute kaudu.
- ARTIKKEL 9** Kedagi ei või meelevaldselt vahistada, kinni pidada või pagendada.
- ARTIKKEL 10** Igal inimesel on tema õiguste ja kohustuste määratlemiseks ja temale esitatud kriminaalsüüdistuste põhjendatuse kindlakstegemiseks täieliku võrdsuse alusel õigus sellele, et tema asi vaadatakse avalikult ja kõiki õigluse nõudeid järgides läbi sõltumatu ja erapooletu kohtu poolt.

ARTIKKEL 11

1. Igal kuriteos süüdistataval inimesel on õigus sellele, et teda loetakse süütuks kuni tema süülisuse kindlakstegemiseni seaduslikus korras avalikul kohtulikul arutamisel, kus talle on tagatud kõik võimalused kaitseks.
2. Kedagi ei või süüdi mõista kuriteos mõne teo või tegevusetuse eest, mis nende kordasaatmise ajal ei olnud kuriteod rahvusliku seaduse või rahvusvahelise õiguse järgi. Samuti ei või määrata raskemat karistust, kui see, mida oleks võinud kohaldada kuriteo kordasaatmise ajal.

ARTIKKEL 12

Kellegi isiklikku ja perekonnaellu ei või meelevaldselt vahele segada, kellegi korteripuutumast, kirjavahetuse saladust või au ja reputatsiooni ei tohi meelevaldselt määrida. Igal inimesel on õigus seaduse kaitsele selliste vahelesegamiste ja rikkumiste eest.

ARTIKKEL 13

1. Igal inimesel on õigus riigi piires vabalt liikuda ja oma elukoht valida.
2. Igal inimesel on õigus lahkuda ükskõik milliselt maalt, kaasa arvatud kodumaa ja kodumaale tagasi pöörduda.

ARTIKKEL 14

1. Igal inimesel on õigus tagakiusu ees varjupaika otsida teistes maades ja seda varjupaika kasutada.
2. Seda õigust ei saa kasutada jälitamise puhul, mis tegelikult tuleneb mittepoliitilisest kuriteost või teost, mis on vastuolus Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni eesmärkide ja põhimõtetega.

ARTIKKEL 15

1. Igal inimesel on õigus kodakondsusele.
2. Kellelki ei saa tema kodakondsust või kodakondsuse muutmise õigust meelevaldselt ära võtta.

ARTIKKEL 16

1. Täisealiseks saanud meestel ja naistel on õigus ilma igasuguste kitsendusteta rassi, rahvuse või usu põhjal abielluda ja perekonda asutada. Neil on võrdsed õigused abiellu astumise suhtes, abielus olemise ja abielu lahutamise ajal.
2. Abielu võib sõlmida vaid mõlema abielluva poole vabatahtlikul ja täielikul nõusolekul.
3. Perekond on ühiskonna loomulik ja põhiline rakuke ning tal on õigus ühiskonna ja riigi kaitsele.

ARTIKKEL 17

1. Igal inimesel on õigus vara omamisele nii üksikult kui ka teistega koos.
2. Kellelki ei tohi tema vara meelevaldselt ära võtta.

ARTIKKEL 18

Igal inimesel on õigus mõtte-, südametunnistuse ja usuvabadusele; see õigus kätkeb vabadust oma usku või veendumusi muuta, samuti vabadust vabalt kuulutada oma usku või veendumusi nii üksikult kui ka koos teistega avalikult või eraviisiliselt õpetuse, jumalateenistuse ja religioosete ning rituaalsete kombetalituste kaudu.

ARTIKKEL 19

Igal inimesel on õigus veendumuste vabadusele ja nende veendumuste vabalt avaldamisele; see õigus kätkeb vabadust takistamatult oma veendumustest kinni pidada ja vabadust informatsiooni ja ideid otsida, saada ja levitada igasuguste abinõudega ja riigipiirist sõltumata.

ARTIKKEL 20

1. Igal inimesel on õigus rahumeelse kogunemise ja liitumise vabadusele.
2. Kedagi ei või sundida ükskõik millisesse assotsiatsiooni astuma.

ARTIKKEL 21

1. Igal inimesel on õigus kas vahetult või siis vabalt valitud esindajate kaudu oma maa valitsemisest osa võtta.
2. Igal inimesel on õigus võrdsele pääsule oma maa riigiteenistusse.
3. Valitsuse võimu aluseks peab olema rahva tahe; see tahe peab väljenduma perioodilistes ja võltsimata valimistes, mis tuleb läbi viia üldise ja võrdse valimisõiguse alusel salajase hääletamise teel või teistes samatähenduslikes vormides, mis tagavad hääletamise vabaduse.

ARTIKKEL 22

Igal inimesel kui ka ühiskonna liikmel on õigus sotsiaalsele kindlustatusele ja tema väärkuse säilitamiseks ning tema isiksuse vabaks arenemiseks vajalike õiguste teostamisele majanduslikul, sotsiaalsel ja kultuuri alal rahvuslike jõupingutustega ja rahvusvahelise koostöö kaudu ning vastavalt iga riigi struktuurile ja vahenditele.

ARTIKKEL 23

1. Igal inimesel on õigus tööle, töö vabale valikule, õiglastele ja soodsatele töötingimustele ning kaitsele tööpuuduse eest.
2. Igal inimesel on ilma igasuguse diskrimineerimiseta õigus võrdsele tasule võrdse töö eest.
3. Igal töötajal on õigus õiglasele ja rahuldavale tasule, mis tagab inimväärilise elatuse temale endale ja ta perekonnale ja mida vajaduse korral täiendatakse sotsiaalkindlustuse teiste vahenditega.
4. Igal inimesel on õigus on luua ametiühinguid ja oma huvide kaitseks ametiühingutesse astuda.

ARTIKKEL 24

Igal inimesel on õigus puhkeajale ja vaba aja veetmisele, kaasa arvatud tööpäeva mõistlik lühendamise ja tasutav perioodiline puhkus.

ARTIKKEL 25

1. Igal inimesel on õigus sellisele elatustasemele, sealhulgas toit, riietus, korter, arstiabi ja vajalik sotsiaalne teenindamine, mis on nõutav tema enda ja perekonna tervise ja heaolu hoidmiseks, ja õigus kindlustatusele tööpuuduse, haiguse, invaliidsuse, lebestumise ja vanaduse saabumise korral või mõnel muul elatusvahenditest ilmajäämise juhul inimestest endast olenemata põhjustel.
2. Emadus ja väikelapseiga annavad õiguse erilisele hooldusele ja abile. Kõigile lastele, olgu nad siis sündinud abielus või väljaspool abielu, peab osaks saama ühesugune sotsiaalne kaitse.

ARTIKKEL 26

1. Igal inimesel on õigus haridusele. Haridus peab olema tasuta vähemalt alg- ja üldhariduse osas. Algharidus peab olema kohustuslik. Tehniline ja kutseharidus peab olema kättesaadav kõigile ja kõrgem haridus võrdselt kättesaadav kõigile vastavalt igaühe võimetele.
2. Haridus peab olema suunatud inimesiksuse täielikule arendamisele ja inimõigustest ning põhivabadustest lugupidamise suurendamisele. Haridus peab kaasa aitama vastastikusele mõistmisele, sallivusele ja sõprusele kõigi rahvaste, rassilise ja usuliste rühmituste vahel ning soodustama Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni tegevust rahu säilitamisel.
3. Vanematel on oma laste hariduse valikul eesõigus.

ARTIKKEL 27

1. Igal inimesel on õigus ühiskonna kultuurielust vabalt osa võtta, kunsti nautida, teaduse progressi oma panus anda ja selle progressi hüvesid kasutada.
2. Igal inimesel on õigus oma moraalsete ja materiaalsete huvide kaitsele, mis johtuvad teaduslikest töödest, kunsti- ja kirjandusteostest, mille autoriks ta on.

ARTIKKEL 28

Igal inimesel on õigus sotsiaalsele ja rahvusvahelisele korraldusele, kus käesolevas deklaratsioonis toodud õigusi ja vabadusi on võimalik täies ulatuses rakendada.

ARTIKKEL 29

1. Igal inimesel on kohustused ühiskonna ees, kus ainuüksi ongi võimalik tema isiksuse vaba ja täielik arenemine.
2. Oma õiguste ja vabaduste teostamisel peab iga inimene alluma vaid sellistele piiramistele, mis on seadusega kehtestatud ainsa eesmärgiga tagada teiste inimeste õiguste ja vabaduste tarvilik tunnustamine ja austamine ning moraalset, avalikust korrast ja üldise heaolu nõuetest kinnipidamine demokraatlikus ühiskonnas.
3. Nende õiguste ja vabaduste rakendamine ei või mingil juhul olla vastuolus Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni eesmärkide ja põhimõtetega.

ARTIKKEL 30

Käesolevas deklaratsioonis ei tohi midagi tõlgendada kui õiguse andmist mõnele riigile, isikute rühmale või üksikisikutele tegutsemiseks või tegudeks, mis on suunatud käesolevas deklaratsioonis toodud õiguste ja vabaduste kaotamisele.